

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 (Convention on Biological Diversity 1992 – CBD) เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม โดยรับรองสิทธิของภาคีเหนือทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ในอธิปไตยของตน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพที่อยู่ในเขตอำนาจแห่งรัฐหรือการควบคุมของตนนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐอื่นหรือบริเวณที่อยู่นอกเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ได้เปิดให้มีการลงนาม ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในระหว่างวันที่ 5 มิถุนายน 2535 ถึงวันที่ 14 มิถุนายน 2536 และ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ในกรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ในระหว่างวันที่ 5 มิถุนายน 2535 ถึงวันที่ 4 มิถุนายน 2536 ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2535 และประเทศไทยได้ยื่นสัตยาบันสาร (instrument of ratification) เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานับนี้ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2546 เป็นลำดับที่ 188 โดยมีผล 90 วันนับแต่วันยื่นสัตยาบันสาร ซึ่งตรงกับวันที่ 29 มกราคม 2547 เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานับนี้แล้ว ประเทศไทยจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา

ตามมาตรา 4 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับ (jurisdiction scope) ทั้งภายในขอบเขตพื้นที่ที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ (national jurisdiction) และบริเวณที่อยู่ถัดจากเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ (beyond the limits of national jurisdiction) ทั้งนี้ ภายในเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมีขอบเขตการใช้บังคับเหนือส่วนประกอบความหลากหลายทางชีวภาพ และในบริเวณที่อยู่ถัดจากเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะมีผลใช้บังคับในบริเวณดังกล่าวก็ต่อเมื่อภาคีได้ดำเนินการระบวนการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพภายในเขตอำนาจรัฐหรือการควบคุมของตน แต่เกิดผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่ภายในเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐหรือบริเวณที่อยู่ถัดจากเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ

จากขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 ดังกล่าวถือว่าเป็นข้อยกเว้นขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เนื่องจากอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมีขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับเกินกว่าดินแดนของรัฐภาคี กล่าวคือ มีขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับในบริเวณที่อยู่ถัดจากเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพว่ากฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าวมีขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับครอบคลุมถึงบริเวณที่อยู่ในเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ และบริเวณที่ถัดจากเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐตามพันธกรณีในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเพียงใด ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่าขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับกฎหมายของไทยมีกฎหมาย 2 ฉบับเท่านั้น ที่มีผลใช้บังคับในบริเวณที่รัฐมีสิทธิอธิปไตย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตประมงไทย พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 แต่เมื่อพิจารณาขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับกฎหมายทั้งสองฉบับจากนิยามคำว่า "เขตการประมง" และ "ที่จับสัตว์น้ำ" มีความหมายกว้างเกินไปทำให้ขาดความชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตการประมงไทยที่ชัดเจนแน่นอนได้ ประกอบกับเหตุผลการตรากฎหมายทั้งสองฉบับมุ่งที่จะกำหนดสิทธิของบุคคลในการทำประมง กำหนดพื้นที่การทำประมง และมาตรการอนุรักษ์สัตว์น้ำเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงส่วนประกอบความหลากหลายทางชีวภาพ กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรชีวภาพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในบริเวณที่รัฐมีสิทธิอธิปไตยเหนือทรัพยากรชีวภาพได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมมิให้มีการดำเนินกระบวนการหรือกิจกรรมในเขตอำนาจรัฐหรือการควบคุมซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐอื่นหรือบริเวณที่อยู่นอกเขตอำนาจแห่งชาติของรัฐ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรต้องปรับปรุงกฎหมายหรือออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่การใช้บังคับกฎหมายให้ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป